

Zenon Andrzejewski, *Rodem przemysłanin, umysłem świata obywatel*, „Pogranicze” 1997, nr 7, s. 10

Stanisław Ehrlich

Wybitny polski uczony, emerytowany profesor Uniwersytetu Warszawskiego Stanisław Ehrlich jest rodowitym przemysłaninem. Pochodzi z rodziny o bardzo głębokich związkach z Przemyślem, w której tradycją były zawody prawnicze. Wziętymi adwokatami byli ojciec Salomon i brat Juliusz, doktorzy praw zaś on sam wybrał karierę naukowca.

Urodził się 27 października 1907 roku. Początkowe nauki pobierał w domu, a pierwszymi jego nauczycielami byli rodzice. W roku szkolnym 1916/1917 został zapisany do Szkoły Ludowej Czteroklasowej (Volksschule) przy ulicy Wodnej, w której ukończył klasę IV. W ciągu następnych ośmiu lat uczęszczał do Państwowego Gimnazjum II im. prof. K. Morawskiego. Tam zdał maturę i w 1925 roku rozpoczął studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, które w latach 1926–1929 kontynuował na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Równolegle studiował w Wyższej Szkole Nauk Politycznych. W 1930 roku uzyskał doktorat na podstawie rozprawy: „Stanowisko prawne cudzoziemców we Francji”, ogłoszonej potem drukiem przez Uniwersytet Jagielloński.

Po ukończeniu studiów i odbyciu aplikacji sądowej w Lublinie, pracował jako referendarz Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej w Urzędzie Głównym w Warszawie wykonując obowiązki „adwokata państwa”.

Wybuch wojny niemiecko-polskiej w 1939 roku zastaje Stanisława Ehrlicha we Lwowie. Wydarzenia wojenne przerywają rozwijającą się karierę młodego naukowca. Pracuje kolejno jako dyrektor stadionu, planista w Obwodowym Komitecie Kultury Fizycznej, wreszcie docent w katedrze prawa cywilnego, pod kierunkiem profesorów Kazimierza Przybyłowskiego i Romana Longchamps de Berier w Uniwersytecie Jana Kazimierza, noszącym już imię Iwana Franko.

Po wybuchu wojny niemiecko-rosyjskiej w 1941 roku zostaje wcielony do batalionu pracy przymusowej i wywieziony na Ural. Dwa lata później wstępuje do formującej się w ZSRR Armii Polskiej. W wojsku służy do 3 grudnia 1945 roku. Za męstwo wykazane w czasie działań frontowych został odznaczony dwukrotnie Srebrnym Medalem Zasłużonego na Polu Chwały.

Po zakończeniu wojny Stanisław Ehrlich wraca do pracy naukowej. Początkowo wykłada na Uniwersytecie Łódzkim, a od roku 1948 wiąże się na stałe z Uniwersytetem Warszawskim. Główną domeną jego naukowych zainteresowań staje się teoria państwa i prawa. Jeszcze w roku 1946 zakłada miesięcznik „Państwo i Prawo” i jest jego redaktorem naczelnym przez okres dwudziestu lat. W roku 1951 otrzymuje tytuł profesora nadzwyczajnego, a w siedem lat później zwyczajnego.

W roku 1960 wyjeżdża do Stanów Zjednoczonych jako stypendysta Fundacji Forda. W 1966 roku zakłada periodyk „The Polish Round Table” (Polski Okrągły Stół) i przez cztery lata jest jego redaktorem naczelnym. Wykłada gościnnie w prestiżowych

uczelniah wielu krajów świata: w paryskiej Sorbonie, Katolickim Uniwersytecie w Louvain, Uniwersytecie w Toronto, Fundacji Nauk Politycznych w Paryżu oraz na uniwersytetach: w Bazylei, Hamburgu, Berkeley, Belgradzie, Bordeaux, Dijon, Florencji, Genewie, Heidelbergu, Moskwie, Perugii, Rzymie, Tybindze, Zagrzebiu.

W roku 1974 wyjeżdża do USA na stypendium Fundacji Rockefellera.

Mimo napiętego kalendarza zajęć w macierzystej uczelni i częstych wyjazdów zagranicznych, prof. Ehrlich zawsze znajdował czas na pracę społeczną i pisarską. Był m.in. prezesem Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych, przewodniczącym Sądu Koleżeńskiego Związku Autorów i Kompozytorów Scenicznych, prezesem International Association of Social Science Documentation (Międzynarodowego Stowarzyszenia Dokumentacji Nauk Społecznych) i wiceprezesem International Political Science Association (Międzynarodowego Stowarzyszenia Wiedzy Politycznej). Do najważniejszych publikacji książkowych Profesora z ostatnich tylko trzydziestu lat należą: *Grupy Nacisku* (kolejne wydania tej książki 1971, 1974 pod zmienionym tytułem *Władza i interesy* tłumaczone były na języki francuski, niemiecki i włoski), *Wstęp do nauki o państwie i prawie* (1970, 1972, 1979), *Oblicza pluralizmów* (1980, 1985, tłumaczone na język angielski i francuski), *Dynamika norm* (1988, 1994), *Wiążące wzory zachowania* (1995).

W roku 1976 prof. Stanisław Ehrlich założył Research Committee on Socio-Political Pluralism (Międzynarodowy Komitet do Badań nad Pluralizmem

Społecznym i Politycznym) i był jego przewodniczącym do roku 1985. Aktualnie piastuje godność przewodniczącego honorowego. Potrzebę powołania takiego Komitetu zaczął Profesor dostrzegać już w latach 50. i 60., kiedy to podejmował wysiłki na rzecz zmniejszenia dominującej wówczas bariery podejrzeń i wzajemnej alienacji naukowej między państwami ówczesnych bloków wschodniego i zachodniego. Drugim, najważniejszym, impulsem do założenia Komitetu były zainteresowania prof. Ehrlicha problemami pluralizmu społecznego i politycznego, o który postulował w swoich wystąpieniach i publikacjach, domagając się większej autonomii i wolności w strukturze politycznej społeczeństw socjalistycznych. Własne przemyślenia nad istotą pluralizmu wyłożył Profesor w najważniejszej chyba swojej pracy teoretycznej zatytułowanej *Pluralism Off Course* (Oblicza pluralizmów). Dzisiaj stworzony przez prof. Stanisława Ehrlicha Komitet służy jako pomost między naukowcami Wschodu i Zachodu parającymi się badaniem skomplikowanych problemów życia politycznego społeczeństw i wymianą doświadczeń w ich rozwiązywaniu. Jest to naukowa sieć oparta na idei politycznej.

W lipcu 1996 roku ukazał się numer trzeci tomu 17. kwartalnika „International Political Science Review” (Międzynarodowy Przegląd Wiedzy Politycznej), wydawanego przez Sage Publications dla Międzynarodowego Stowarzyszenia Wiedzy Politycznej (IPSA). Numer zatytułowany „Traditions in Pluralist Thought” (Tradycje w myśli pluralistycznej) ma charakter Księgi Jubileuszowej poświęconej prof. Stanisławowi Ehrlichowi z okazji dwudziestoletniej działalności Jubilata w pracach Komitetu

oraz w uznaniu jego dorobku naukowego i wkładu intelektualnego w rozwój światowej myśli pluralistycznej. Jak pisze we wstępie redaktor naczelny kwartalnika i wiceprezes IPSA prof. Luigi Graziano, Komitet dedykuje ten numer, w poczuciu wdzięczności, Stanisławowi Ehrlichowi, zasłużonemu Profesorowi Uniwersytetu Warszawskiego – człowiekowi, naukowcowi i przyjacielowi.

Od września 1975 roku Stanisław Ehrlich przebywa na emeryturze. Mimo że połowę życia spędził w Warszawie, często wraca wspomnieniami do swego Przemysła z lat dzieciństwa i wczesnej młodości, Przemysła, którego już nie ma. Nie ma tu już nikogo z najbliższej rodziny Profesora. O tym, że Ehrlichowie kiedyś tutaj żyli i mieszkali zaświadcniają groby dziadka Jakuba i ojca Salomona na Cmentarzu Żydowskim przy ul. Słowackiego, a także lakoniczna, lecz jakże wstrząsająca inskrypcja nagrobna: Klara Ehrlich (matka Profesora), dr Juliusz Ehrlich (brat), Barbara Ehrlich (bratowa), Janina Ehrlich (ich córka), Dorota Ehrlich-Citron (siostra ojca), dr Olga Ehrlich-Citron (kuzynka) – ulegli zagładzie bez wieści. Umęczeni, zrzućeni do dołu, spoczęli bezimienni w masowym grobie, 1942.